

नेपालको पहिलो

कृषि

Nepal's First Agriculture Weekly

साप्ताहिक

वर्ष ४ अङ्क २४ २०७२ पुस २६ गते आइतबार (Jan. 10, 2016 मूल्य रु.१०/-

कालीमाटी तरकारी बजारभित्र सडक पेटीबाटै लाखौं भाडा असुली

काठमाडौं। कृषि विकास मन्त्रालय मातहतमा सञ्चालन भएका संस्थान आयोजना, वा समितिहरूमाथि कसरी अनावश्यक अनैतिक व्यक्तिहरूले कब्जा जमाईरहेका छन् भन्ने कुरा हेर्न धेरै टाढा जानु नै पर्दैन। कृषि विकास मन्त्रालयको अधिनमा रहेको जग्गा जमिन कब्जा गर्नेहरूको फेहरिस्ता त लामै छ। तर साधारण व्यक्तिहरूले पनि थाहा पाउने गरी कब्जा गरिँदा समेत सम्बन्धित मन्त्रालय मौन बस्नुको कारण भने धेरै नै हुन सक्छन्। मुलुककै सबैभन्दा ठूलो तरकारी बजारमा रुपमा स्थापित भएको कालीमाटी तरकारी तथा फलफूल बजार भित्रको कवलहरू भाडामा लिने मनमरी एकातिर छ भने त्यही कवल एकबाट अर्कोले भाडामा लिने परिपाटी तोड्न कसैले पनि सकेका छैनन्। तरकारी व्यापार गर्नेहरूका लागि बनाइएको एक हजार भन्दा बढीको संख्यामा बनाइएका त्यस्ता कवलहरूमा भाडामा बस्ने अधिकांश व्यक्तिहरू नक्कली रहेका छन्। ठेक्कापट्टा र कमिशनका कारण कालीमाटी तरकारी बजारमा कुनै पनि कृषि मन्त्रीले नियमसंगत काम गरेको पाइँदैन। कालीमाटी तरकारी तथा फलफूल बजार भित्रको मनमरी हेर्न त्यहाँ पुग्ने जो कोही पनि अर्चाम्भत हुने गर्दछ।

बजार भित्र रहेको पसल कवलको त कुरै छाडौं कालीमाटी तरकारी बजार छिर्नासाथ मानिस हिड्ने पेटीलाई समेत जर्वजस्ती कब्जा गरेर पसल स्थापना गरेर मासिक लाखौं रुपैयां कुम्साउंदा पनि कृषि विकास मन्त्रालय आंखा चिम्लेर बसेको देखिन्छ। सो बजार समितिलाई व्यवस्थित गर्नका लागि कृषि विकास मन्त्रालयको प्रशासन सहसचिव पदेन अध्यक्ष हुने गरेका र एक उपसचिव त्यहाँको कार्यकारी निर्देशक हुने नियम छ। यद्यपी बजार व्यवस्थित गर्नका

लागि करोडौं रुपैया कृषि विकास मन्त्रालयले नै लगानी गरेको भएपनि त्यसको फाइदा भने अर्कैले लुटिरहेका छन्। जसले सरकारले वार्षिक करोडौं रुपैयां गुमाईरहेको छ। बजार छिर्नासाथको पेटीमा फलफूलदेखि माछा पसलसम्मले फुटपाथ कब्जा जमाएको देखिन्छ। कृषि उपज किन्न जाने उपभोक्ताहरू हिड्नका लागि बनाइएको सडक पेटीमा दुक्कैले छाप्रो बनाएर त्यसबापत मासिक लाखौं उठाइएको देख्न सकिन्छ।

बजार भित्रको सडक पेटी पुरै ढाकेर पसल सञ्चालन गरेको विषयमा समितिका अध्यक्ष एवं कृषि विकास मन्त्रालयका सहसचिव काशीराज दाहालले आफू त्यहाँको अध्यक्ष भएदेखि नै त्यसलाई व्यवस्थित गर्ने प्रयास गरेको भएपनि त्यहाँ भित्रको राजनीतिक हस्तक्षेपका कारण बजार व्यवस्थित हुन सकेको बताउँछन्। कालीमाटी तरकारी बजार भित्र भएको अतिक्रमण, आर्थिक घोटाला र राजनीतिक हस्तक्षेपका कारण राज्यले वार्षिक करोडौं रुपैयां गुमाउंदा पनि अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगले समेत आंखा लगाउन नसकेकोमा बजारभित्र व्यापार गरिरहेका वास्तविक कृषि व्यापारीहरूले रोष व्यक्त गरेका छन्।

कामकुरो एकातिर मन्त्रालयका उच्च अधिकारी अनुगमनतिर

काठमाडौं। गहुं रोप्ने बेलामा मल र उन्नत बीउ नपाएर किसानहरू छटपटिएर बस्दा सिंहदरबारभित्र बसेर कुनै वास्ता नगरेका कृषि विकास मन्त्री हरिवोल प्रसाद गजुरेलको नेतृत्वमा किसानका गुनासा सुन्ने नाममा जिल्ला भ्रमणमा निस्कने तयारी गरिरहेका छन्। कृषि मन्त्री, सचिव, सहसचिव एवं उपसचिवसम्मका व्यक्तिहरू अनुगमनका नाममा जिल्ला जाने चर्चा बाहिर आएको छ। यो चर्चा चल थालेपछि वर्तमान कृषि मन्त्रीको किसानका गुनासा सुन्ने नाममा भत्ता पचाउन कामा बाहेक अरु केही पनि उपलब्धी नहुने कृषि विज्ञहरूले आफ्ना धारणा सार्वजनिक गर्न थालेका छन्।

कृषिसंगको कुराकानीका क्रममा कृषि विज्ञमात्र होइन कृषि विकास मन्त्रालयकै केही उच्च अधिकारीहरू यो अनुगमनका कुनै अर्थ नरहेको बताउँछन्। अर्थ विना किन जाँदै हुनुहुन्छ तपाईंहरू लाखौं बजेट सकाएर भन्ने प्रश्नमा एक उच्च अधिकारीले भने हामी त कर्मचारी फजुल खर्च गर्नु हुन्छ भन्ने हाम्रो मान्यता रहेको भएपनि मन्त्रीको आदेश आएपछि जति सुकै खर्च भएपनि आफूहरू हिड्नु पर्ने बताए। किसानका नाममा गुनासा सुन्ने नाममा

वाँकी पेज ७ मा

कृषि मन्त्रीका कुराले कृषि विज्ञ भण्डै मुर्छित

काठमाडौं। कृषि विकास मन्त्री हरिवोल गजुरेल यतिखेर प्रधानमन्त्री केपी ओलीकै लाईनमा हिड्न थालेछन्। आज उनले दाङ्गमा बोलेको कुराले नै उनी ओली लाईनमा हिड्न थाले भन्ने कुरा प्रष्ट भएको छ। कृषि विकास मन्त्रालय फुटाएर पशुपंक्षी मन्त्रालय बनाएको भ्रोकमा केही दिन अगाडि ओली गुहारन पुगेको मन्त्री गजुरेललाई ओलीको बोलीले के गरायो कुन्नि उनी पनि हावादारी गफ गर्दै जनता भुल्याउन थालेका छन्।

हावाबाट विजुली निकाल्ने, जनताको भान्छा कोठामा नै ग्यासको पाइप लाइने विछुयाने हावादारी गफ दिने प्रधानमन्त्री र कृषि प्रधान देशका कृषि मन्त्री उस्तै उस्तै देखिएका छन्। कृषिलाई मुलुकको आर्थिक मेरुदण्ड भन्ने मन्त्री गजुरेलले व्यवसायिक कृषिको प्रवर्द्धन गर्न नेपालभरी

वाँकी पेज ७ मा

उच्च पहाड कृषि व्यवसाय तथा जीविकोपार्जन सुधार (हिमाली) आयोजनाको अनुरोध

उच्च पहाड कृषि व्यवसाय तथा जीविकोपार्जन सुधार आयोजना अर्थात हिमाली आयोजनाले कृषिजन्य व्यवसाय विकासको लागि अनुदान सहयोग उपलब्ध गराईरहेको सबैमा जानकारी नै छ। आयोजनाले व्यवसाय योजनाहरू मूल्यांकन गरी प्रलोभन र प्रभाव विना निष्पक्ष रुपमा उपयुक्त व्यवसायलाई अनुदान सहयोग गर्दै आएकोमा अनुदान स्वीकृत गराईदिने लोभ देखाई आयोजनासंग कुनै सम्बन्ध नभएका केही व्यक्तिहरूले व्यवसायीहरूबाट नाजायज फाइदा लिने प्रयास गरिरहेको गुनासो आयोजनामा प्राप्त भएकोले हाम्रो ध्यानाकर्षण भएको छ।

यस प्रकारको कथित लेनदेन सम्बन्धि काममा आयोजनाको कुनै कर्मचारी सामेल भएको भए आयोजनामा जानकारी गराईदिने र आयोजनाको नाममा कुनै पनि व्यक्तिगत रकम लिनेदिने काम नगर्नुहुन सबैमा अनुरोध छ। आयोजनासंग असम्बन्धित व्यक्तिहरूको कामको जिम्मेवारी आयोजनाको नहुने समेत सबैमा जानकारी गराउदछौं।

(फोन गर्दा पैसा नलाग्ने नम्बर : ९६६००९९५००)

आयोजना निर्देशक

पशुपंक्षी आयो, माछा हरायो

काठमाडौं। सरकारले टिकाउनेका लागि जम्बो मन्त्रीमण्डल विस्तार गर्दै अगाडि बढेको वर्तमान सरकारले कृषि विकास मन्त्रालय फुटाएर पशु विकास मन्त्रालय गठन गरेको थियो। पशु विकास मन्त्रालय गठन पश्चात सत्तासाभेदार एमाले र एमाओवादीबीच भएको खटपटले भण्डै भण्डै स र क ा र बा ट एमाओवादी नै बाहिरिनेसम्मको कुरा पनि चर्चामा आए। पशु विकास मन्त्रालयमा मन्त्री सहित राज्य मन्त्री पनि थप गरेपछि यो मन्त्रालयका नवनिर्वाचक

मन्त्री, राज्यमन्त्री र सचिवसम्मलाई कार्यालय व्यवस्थापन गर्न फुटनु भन्दा अगाडिको कृषि विकास मन्त्रालयका उच्च कर्मचारीहरूलाई हम्मे हम्मे नै परेको थियो। तर पनि कृषि विकास मन्त्रालयका सहसचिव काशीराज दाहालले रातारात मन्त्री, राज्यमन्त्री र सचिवसम्मलाई कार्यालय व्यवस्थापन गरिदिए।

पशु विकास मन्त्रालयको कार्यालय व्यवस्थापनसँगै सो मन्त्रालयभित्र कृषि विकास मन्त्रालयमा रहेका कुन कुन क्षेत्रलाई पनि गाभ्ने भन्ने विषयमा ठूलो बहस पनि बनेको थियो। मन्त्रालय फुट्ने वित्तिकै गरिएको परिपत्रमा पनि मत्स्य, मौरी र रेशमखेतीलाई पनि पशु विकास मन्त्रालयमा राखिएको थियो। तर अहिले पशु विकास मन्त्रालयको नाम पुनः परिवर्तन भएको छ। पशु विकास मन्त्रालयको नाम परिवर्तन भई पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय भएर आएको छ। तर कृषि विकास मन्त्रालय फुटेर पशु विकास मन्त्रालय बन्नसाथ आएको परिपत्रमा उल्लेख भएको माछा पंक्षी थपिदा हराएको छ। मत्स्य पशु सेवा अन्तर्गत पर्ने कुरा पशु सेवा ऐनमा नै उल्लेख भएकाले मत्स्य सेवालालाई पशु विकास

वाँकी पेज ७ मा

कृषिमा व्यवसायिकता नारामा मात्र सिमित

० योगेन्द्र प्रताप शाही

नेपाली कृषि क्षेत्रलाई परम्परागतबाट व्यवसायिक कृषि तर्फ किसानहरूलाई आकर्षण गर्ने सरकारको कार्यक्रम अत्यन्तै उत्कृष्ट छ। परम्परागत रूपमा धानिदै आएको कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायिकरण गर्ने र त्यसबाट किसानहरूको जिवीकोपार्जन सुधारका लागि महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्न सक्ने बताइएको छ। विगत एक दशक अगाडिदेखि नेपाली कृषि क्षेत्रलाई हेर्ने हो भने केही थोरै परिवर्तन भएको जस्तोमात्र देखिएको छ। आधा दशक अगाडिसम्मको कुरा गर्ने हो भने पनि नेपाली किसानहरू दैनिक जीवन गुजार्नका लागि मात्र वा भनौं हातमुख जोर्नका लागि कृषि पेशा अंगालीरहेका थिए। जुन अहिलेसम्म पनि सोही रूपमा अगाडि बढिरहेको देखिन्छ। कृषि उत्पादनबाट केही आय आर्जन गर्ने तर्फ किसानहरू उत्साहित त देखिएका छन्। तर, पछिल्लो समयमा जे जजति नाराहरू किसानका पक्षा देखिन्छन्। त्यो केवल सरकारी वार्षिक बजेटलाई प्रगति देखाउनका लागि गरिएका हल्लामात्र हुन् भन्दा पनि फरक नपर्ला ? अहिले कृषि विकास मन्त्रालयले मातहत विदेशी दातृनिकायहरूले अनुदानमुखि कृषि कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएपछि कृषिको व्यवसायिकताको कुरा उठ्दै आईरहेको पनि छ। गैरसरकारी संस्था वा विदेशी दातृनिकायहरूले गर्ने गरेको व्यवसायिक मुखि नारा नेपाली किसानहरूका लागि महत्वपूर्ण हुनु पर्दछ। त्यही महत्वलाई मध्यनजर गर्दै नेपाली किसानहरू भन्दा पनि कृषिलाई आफ्नो व्यवसाय बनाउन खोजेका व्यक्तिहरूबाट व्यवसायिकरणका लागि पहलकदमी काम नभएका पनि होइनन्। नेपाली कृषि क्षेत्रको अधिल्ला दुई दशकलाई नियाल्ने हो भने कृषि उपज उत्पादनको घटदो अवस्था भएको भएपनि कृषि व्यवसायिकरणका नारा भने प्रशस्त आएका छन्।

सरकारी संयन्त्र मात्र होइन गैरसरकारी संस्थाहरू समेत कृषिलाई जिवीकोपार्जनका लागि महत्वपूर्ण व्यवसायका रूपमा ठम्याउँदै आफ्नो लगानीका केही अंश कृषि र किसानका लागि गरेको जस्तो देखिएको छ। कृषि विकास मन्त्रालय मातहतमा विदेशी कुटनीतिक नियोगदेखि गैरसरकारी संस्थाहरू सम्मले आफ्नो लगानी गरेको देखिन्छ। तर कसले के मा रकति लगानी गरिरहेका छन् भन्ने कुरा अझै पनि कृषि विकास मन्त्रालयमा सही तथ्यांक पाउन सकिँदैन।

कृषि क्षेत्रको लगानी सरकारी क्षेत्रबाट मात्र २६ अर्बभन्दा बढी भएको देखाईन्छ। वास्तवमा भन्ने हो भने यो खर्च कृषि विकास मन्त्रालयका

“कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायिकरण गर्ने र आत्मनिर्भर बनाउने हो भने पशुपालन व्यवसायलाई यतिखेर पहिलो प्राथमिकतामा राख्नु पर्ने थियो। तर कृषि विकास मन्त्रालयले विगतका दिनमा पशु सेवालालाई त्यत्रि प्राथमिकता दिएको पाईदैनथ्यो। बजेट विनियोजन गर्ने कार्यमा समेत पशु सेवा तर्फबाट हुने योगदानको कुनै मूल्यांकन नै नगरी कृषिलाई नै प्राथमिकता दिएको देखिन्छ। जसले आजका दिनसम्म पनि कुनै पनि बालीमा आत्मनिर्भरतातर्फ अग्रसर हुन सकेको छैन।”

सञ्चालन खर्च देखि कृषि प्रसार र प्रविधि विस्तारसम्मको खर्च हो। त्यही खर्चलाई मात्र हेर्ने हो भने पनि वास्तविक रूपमा कृषि उत्पादनका क्षेत्रमा गरिएको लगानी २० प्रतिशत पनि नहुने कृषि विज्ञहरूको धारणा छ। कृषि विकासका लागि छुट्याइएको वार्षिक बजेट कार्यालय सञ्चालन र प्रशासनिक खर्चमा मात्र करिब ७५ प्रतिशत भन्दा बढी हुने तथ्यांकले नै देखाउँछ। यही हिसाबले पनि नेपाली किसानहरूलाई परम्परागत रूपमा गरिएको कृषिबाट व्यवसायिकरण तर्फ लैजान्छु भन्ने नारा सरकारमा बस्नेदेखि सदनमा रहेकासम्मले भन्ने गरेका छन्। त्यो कुरा परिपूर्तिका लागि कसले कति भूमिका निर्वाह गरेका छन् ? भन्ने कुरातर्फ पनि ध्यान दिनु आवश्यक छ। कृषि विकास मन्त्रालयमा काम गर्ने उच्च अधिकारी जागिर जीवन पश्चात गैरसरकारी संस्थामा फेरि जागिर खाने प्रवृत्ति बढ्दै गएका कारण उनीहरूले मन्त्रालयमा रहँदासम्म कृषिका क्षेत्रमा जति नै नराम्रा काम गरेको भएपनि गैरसरकारी संस्थाहरू माथि औला उठाउने गरेका छैनन्। बरु उनीहरूकै नारालाई सरकारी नारामा स्थापित गराउने खोजेका धेरै उदाहरणहरू छन्। नेपाली कृषिलाई परम्परागतबाट व्यवसायिकरण गर्ने नारापनि त्यसकै उपज हो भन्दा फरक पर्दैन। कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायिकरण गर्ने र आत्मनिर्भर बनाउने हो भने पशुपालन व्यवसायलाई यतिखेर पहिलो प्राथमिकतामा राख्नु पर्ने थियो। तर कृषि विकास मन्त्रालयले विगतका दिनमा पशु सेवालालाई त्यत्रि प्राथमिकता दिएको पाईदैनथ्यो। बजेट विनियोजन गर्ने कार्यमा समेत पशु सेवा तर्फबाट हुने योगदानको कुनै मूल्यांकन नै नगरी कृषिलाई नै प्राथमिकता दिएको देखिन्छ। जसले आजका दिनसम्म पनि कुनै पनि बालीमा आत्मनिर्भरतातर्फ अग्रसर हुन सकेको छैन। कृषि क्षेत्रले आत्मनिर्भरताको उदाहरण दिनु परे पोल्ट्रि, दुग्ध उत्पादनलाई नै दिने गरेको देखिन्छ। नेपालको सन्दर्भमा यी दुई बस्तुले मात्र आत्मनिर्भरता तर्फ अगाडि बढेको देखिन्छ। करीब करीब आत्मनिर्भरतामा यी दुई क्षेत्र मात्रले अग्रस्थान ओगटेका छन्।

हुन त अहिले कृषि विकास मन्त्रालय विभाजन भएर पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय थपिएको छ। पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय स्थापनाका लागि गएको तीनदशक अगाडिदेखिनै सो सेवामा काम गर्ने विज्ञहरूले आवाज उठाएको पाईन्थ्यो। तर हालसम्म पनि पशु विकास मन्त्रालय स्थापना हुन सकेको थिएन। अहिले पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय स्थापना त भएको छ। तर

यो कतिदिनका लागि हो भन्ने कुरा अहिले नै औला भाँचेर बस्न थालिसकेको अवस्था छ। कृषि जुनसुकै बस्तु र बालीमा आत्मनिर्भरता नभएसम्म सो बस्तु र बालीमा व्यवसायिकरणको नारा केवल किसान भुक्त्याउने खेल हो भन्दा फरक नपर्ला ? त्यसैले पनि यस्ता कुरालाई अहिले बहकको विषय बनाउनु पर्दछ।

कृषिको व्यवसायिकरणको कुरा गरिरहँदा किसानहरूका पक्षमा के कति काम गरियो र व्यवसायिकरणको चर्चा चलाईरहेका छौं भन्ने कुरा अब बाहिर आउनु पर्दछ। अहिले हेर्ने हो भने किसानहरूले मलबीउ सहज रूपमा पाउन सकिरहेका छैनन्। खेती योग्य भूमिहरू घडेरीमा परिणत बनिरहेका छन्। सिँचाई सुविधाको अभाव किसानहरूले खेप्नु परेको छ। दक्ष जनशक्तिको अभाव छ। जनशक्तिको परिपूर्ति गर्नका लागि यान्त्रिकरण किसानको पहुँचमा पुऱ्याउन सकिएको छैन। जसले गर्दा किसानहरूले उत्पादन गरिरहेको कृषि उपजको लागत मूल्य बढ्दै गएको छ। भने आम किसानहरूले उचित मूल्य पाउन सकिरहेका छैनन्।

यस्तो परिप्रेक्ष्यमा कृषिलाई व्यवसायिकरण गर्ने नारा कति उचित होला भन्ने अहम् प्रश्न उठ्न थालेको छ। मुलुकले हरेक वर्ष खर्बौं खर्बको खाद्यान्न एवं कृषि उपज छिमेकी राष्ट्रहरूबाट आयात गरिरहनु परेको अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दै सरकारले कृषिमा व्यवसायिकताको नारा घन्काउने भन्दा पहिले कृषि उपजको उत्पादन वृद्धि कसरी बढाउने र किसानहरूमो लागत मूल्य कसरी घटाउने तिर बहस हुनु पर्दछ कि पर्दैन ? यति पर्दछ भने आजका दिनसम्म किन यो बहस राज्यले चलाउन सकेको छैन ? नेपाली किसानहरूको आवश्यकता के हो ? ती आवश्यकता परिपूर्तिका लागि कसरी अगाडि बढ्ने र किसानलाई कृषि उत्पादन वृद्धि गर्नका लागि आवश्यक पूर्वाधार सहज कसरी बनाउने भन्ने तर्फ आजका दिनसम्म पनि कसैले ध्यान पुऱ्याउन सकेको देखिँदैन। जबसम्म किसानलाई कृषि पेशामा लागेकै कारण दुखि हुनु पर्ने अवस्था रहिरहन्छ तबसम्म किसानलाई कृषितर्फ आकर्षित गराउन पनि सम्भव छैन।

अहिलेसम्म कृषिका नाममा सरकारले वा गैरसरकारीसंस्थासम्मले लगानी गरेका अबौं खर्बौं रुपैयाँ किसानसम्म भन्दा पनि किसानका मुहार देखाएर एजेण्टहरूले नै तर मारिरहेका छन्। उनीहरूले नै कृषि व्यवसायिकताका कुरा पनि उठाईरहेका छन्। तर खेतमा काम गरेर कृषि उपज फलाउने कुन किसानले आजसम्म भन्न सकेको छ। म व्यवसायिक बने वा मैले राम्रो आम्दानी गरें। जबसम्म किसानले मैले कृषिबाट नै राम्रो आम्दानी गरेको छु। मेरो लगानीको प्रतिफल मैले प्राप्त गर्न सक्छु भन्ने ग्यारेण्टी हुँदैन तबसम्म न त कृषि उपज उत्पादनमा वृद्धि हुन सक्छ। नत किसानहरूले आफ्नो कृषि पेशालाई व्यवसायिक बनाउन नै सक्छन्। तसर्थ सत्ता वा वा सिंहदरबार भित्र बसेर कृषिको व्यवसायिकताको डिङ्ग हान्नु वेकार छ।

मत्स्य : पशु कि कृषि ?

कृषि विकास मन्त्रालय विभाजन गरी पशु विकास भयो। मन्त्रालयको नाम पशु विकास मात्र राखिनु हुन्न यसलाई पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास मन्त्रालय नामाकरण गरिनु पर्दछ भन्दै पशु विकास मन्त्रालयले नाम संशोधन गर्दै मन्त्रीपरिषद्मा पुऱ्यायो। तर पशु विकास मन्त्रालयले मन्त्रीपरिषद्मा नाम संशोधनका लागि पठाएको निर्णयमा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय भएर आएको छ।

तर प्रसंग के हो भने विगतमा कृषि अन्तर्गत राखिएको मत्स्य सेवालालाई पशु विकास मन्त्रालय मातहतमा राखिने गरी निर्णय भएको भएपनि पशु विकास मन्त्रालयको नाम परिवर्तन भई पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय भएर आउंदा भने मत्स्य सेवा हराएको छ। भनाईको मतलव पशु विकास मन्त्रालयमा आईसकेको मत्स्य सेवा फेरि कृषि विकास मन्त्रालयमा नै पुगेको छ।

सरकारले सत्ताको बांडफांड गर्दा मन्त्रीहरूको लागि भागबण्डा मिलाउनका लागि जे जसरी मन्त्रालय फुटाउने काम गरेको छ। त्यसले पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयलाई धेरै नै सहज पनि भएको छ। यद्यपी पशु सेवा ऐनमा उल्लेख गरिएको वा परिभाषित गरिएको माछा भने पशुमा पर्दै परेन। पशु भन्नाले माछा तथा मौरीलाई समेत जनाउंछ भनिएपछि त्यसलाई कार्वान्वयन भने अहिलेसम्म भएको छैन।

विगतमा यी दुवै कृषि विभाग मातहतमा रहेको थियो। मत्स्य र मौरीलाई ऐनमा र विश्वव्यापी रूपमा हेर्दा पशु अन्तर्गत नै रहेको भन्दै नेपालमा पनि पशु सेवा अन्तर्गत राखिनु पर्दछ भन्ने कुरा विगतमा पनि नउठेका होइनन्। तर त्यो हुन सकिरहेको थिएन। हुनत पशु विकास मन्त्रालय छुट्टै हुनु पर्दछ भन्ने आवाज विगत तीनदशकदेखि नै भएको भएपनि अहिले आएर पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय बन्न सफल भएको छ।

कृषि विकास मन्त्रालय मात्र रहँदा मौरी र माछालाई सोही मन्त्रालय मातहतमा राखिएको भएपनि अहिले मन्त्रालय विभाजन पश्चात पनि पशु विकास मन्त्रालयमा राखिएको माछा र मौरीलाई फेरि कति कृषि विकास मन्त्रालयमा राखियो भन्ने बहस चल शुरु भईसकेको छ। माछा र मौरी पशु ऐन बमोजिम नै हालको पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय अन्तर्गत रहनु पर्दछ भन्ने विषयमा व्यापक रूपमा लविड् शुरु भएको छ। माछा र मौरीलाई पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय मातहतमा राखिनु पर्दछ भन्ने लविड् यसकारण पनि गर्नु पर्दैन कि यो नामैले स्वत त्यसमा पर्नु पर्दछ भन्ने कुरा हो। सरकारले पशु सेवा अन्तर्गत के के बस्तु र सेवाहरू पर्दछन् भन्ने कुराको हेक्का नै नगरी सम्बन्धित विषयको मन्त्रालय गठन भईसक्दा पनि माछा र मौरीलाई पशु विकास मन्त्रालयबाट हटाएर कृषि विकास मन्त्रालय मातहतमा राखिनु भनेको कुनै पनि किसिमले जायज छैन भन्ने कुरालाई यतिखेर कृषि क्षेत्रकै विज्ञहरूले आलोचना गर्न थालेका छन्। तसर्थ माछा र मौरीलाई पशुपंक्षी मन्त्रालयमा नै राख्दा उचित हुन्थ्यो कि ? ■

आफ्नै सूचना

नेपालको पहिलो कृषि साप्ताहिकका रूपमा प्रकाशित कृषि साप्ताहिकमा तपाईंका क्षेत्रमा भए/गरेका कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सूचना/समाचार वा लेख/रचनाहरू छन् भने हामीलाई बिहिबारभित्र पठाउनुहुन अनुरोध गरिन्छ।

सम्पर्क

कृषि साप्ताहिक, बागबजार

इमेल : sajnepal@gmail.com

web: www.krishionline.com

कृषि मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : २४ पुस २०७२

अवधि : २४ पुस २०७२ - ३० पुस २०७२

लागि : बाँके जिल्ला

(जारी गर्ने: PPCR/BRCH/AMIS Project, MOAd, AERD, NARC and Agro-met Section, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट, बाँकेको मौसम तथ्यांक गत हप्ता १६ पौष २०७२ मा अन्त्य भएको मौसम अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (०३ पौष २०७२ देखि ०९ पौष २०७२ सम्म)
कूल वर्षा (मि.मी.)	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड) को दायरा	२१.३-२५.७
न्यूनतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड) को दायरा	२.३-८.०
अधिकतम सापेक्ष आर्द्रता (%) को दायरा	९७.३-१००
न्यूनतम सापेक्ष आर्द्रता (%) को दायरा	३८.१-५५.५
हावाको गति(मि/से)को दायरा	०.०-२.२५
हावाको दिशाको दायरा	दक्षिण पूर्व

१७ पौष २०७२ देखि २३ पौष २०७२ सम्मको मौसम विवरण

विवरण	दिन (25 Dec 2015- 31 Dec 2015)						
	१७/१/२०७२	१८/१/२०७२	१९/१/२०७२	२०/१/२०७२	२१/१/२०७२	२२/१/२०७२	२३/१/२०७२
वर्षा (मि.मी.)	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
अधिकतम तापक्रम (°सेण्टिग्रेड)	२५.८	२४.९	२३.८	२४.५	२४.९	२४.०	२५.३
न्यूनतम तापक्रम	८.१	७.६	७.०	८.२	९.४	९.६	८.५
अधिकतम सापेक्ष आर्द्रता	९७.५	९८.७	९७.३	९८.८	९५.४	९७.८	९७.५
न्यूनतम सापेक्ष आर्द्रता	५०.२	५०.१	५३.४	४९.७	४५.८	५४.२	४७.७
हावाको गति m/s	०.०	३.५	०.७५	१.२५	१.२५	०.७५	३.७५
हावाको दिशा	-	दक्षिण पूर्व	उत्तर पूर्व	उत्तर पूर्व	उत्तर पूर्व	उत्तर पूर्व	दक्षिण पूर्व

कृषि सल्लाह

क) मौसम विश्लेषण :

० आगामी हप्ता आइतबारसम्म सामान्यरूपमा बदली रहन तथा विहानी पख हल्का तुवालो लाग्ने सम्भावना छ। औसत तापक्रम गत हप्ताको जस्तै स्थिर रहने सम्भावना छ। साथै औसत सापेक्ष आर्द्रता औसतमा ७०% भन्दा माथि रहने छ।

बाली नाली :

१. मकै (हिउदे) वाली :

० मकै रोपेको ४०-४५ दिन पछि सिंचाई गरी २.१ कजी युरिया मल प्रति कठ्ठाका दरले टपड्रेस गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

२. गहुँ

० आगामी हप्ता पानी पर्ने सम्भावना न्यून रहेको र गहुँ खेतमा चिस्यानको मात्रा कम हुँदै गएकोले गहुँ लगाएको २०-२५ दिनपछि पहिलो सिंचाई गर्नुपर्दछ।

० गहुँ लगाएको ३०-३५ दिन पुगेपछि भारपात नियन्त्रणको लागि सल्फोसल्फरान (क्रोस, लिडर) नामक ३३ ग्राम भारनासक विषादी ४०० लिटर पानीमा मिसाई प्रति हेक्टर स्प्रे गर्दा प्रायः भारहर नियन्त्रण गर्न सकिन्छ। स्प्रे गर्दा फ्लेट फेन नोजलबाट भार पुरै भिज्ने गरी छर्नुपर्दछ।

० पहिलो सिंचाई गरेको २-३ दिनपछि ३ के.जी युरिया मल प्रति कठ्ठाको दरले टपड्रेस गर्नु पर्दछ।

३ तोरी :

० ३०-४० प्रतिशत कोसाहरु खैरो पहेंलो रङ्गको भएपछि तोरीवालीको कटानी गरी ८-१० दिनसम्म सुकाउने अनि चूट्ने, केलाउने र सफा गर्ने। त्यसपछि दानामा ८-१० प्रतिशतसम्म चिस्यान नआउञ्जेल सुकाउने र सुख्खा ठाउँमा भण्डारण गर्ने।

४. मुसुरो :

० पानी नपरेको हुनाले माटोमा चिस्यान कम भई सुख्खा हुने हुँदा मुसुरो लगाएको ४०-५० दिनमा हल्का सिंचाई दिनु उपयुक्त हुन्छ।

० बोट ओइलाउने रोगको रोकथामको लागि २ ग्राम बेभिप्टिन वा डेरोसाल(कार्वेन्डाजिम) प्रति लिटर पानीमा घोलेर अरहरको बोट भिज्ने गरी छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

५. अरहर :

० कोसामा लाग्ने गवारो (पड बोरर) कीरा व्यवस्थापनको लागि १० ग्राम भेली प्रति लिटर पानीमा मिसाई बनाएको घोलमा HaNPV (हेली एन.पि.भी) २५० LE को १.५ मिलि हालेर साँझको समयमा स्प्रे गर्नुपर्दछ वा व्याक्टेरिया जन्य (बी.टी) Bt (डाई पेल, बायो लेप) ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर साँझको समयमा स्प्रे गर्नुपर्दछ। वा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ इसी ०.४ मिलि प्रति लिटर पानीमा मिसाईबोट भिज्ने गरी स्प्रे गर्नुपर्दछ।

६ फलफूल बाली

० व्यवसायिक रूपमा आँप, लिची, कागती, अंगुर, अम्बा खेती गर्नु भएका कृषकहरुले आवश्यकता अनुसार कांटाछाँट गर्नु राम्रो हुन्छ।

० कांटाछाँट गरिएका हांगाहरुको घाउमा १०%बोर्डो पेष्ट लगाउनु पर्दछ।

० हरेक विरुवाको मूल काण्डमा जमीनबाट १५-२० सेमी जति माथिसम्म १०% बोर्डो पेष्ट लगाउने उपयुक्त समय यही हो।

० सबै जातका फलफूलमा सबै प्रकारका प्रांगारिक तथा रासायनिक मलखातको सिफारिस मात्र दिने उपयुक्त समय यही हो।

- ० मलखादमा मूल काण्डबाट कम्तीमा पनि २ फिट टाढा हुने गरी कुलेसो बनाई राखी माटोले पुरी सिंचाई गर्नु पर्दछ।
- ० सिंचाईको सुविधा नभएका कृषकहरुले मलखाद राखी सकेपछि खर, पराल, पात, पतिङ्गर, सुकेको बस्तुहरुको छाप्रो दिनु उपयुक्त हुन्छ।
- ० आगामी हप्ता पनि चिसो यथावत् रहने तथा हुस्सु पनि लागिरहने हुँदा यसै वर्ष कागती खेती शुरु गर्नु भएका कृषकहरुले कागतीका पात र कलिला मुनालाई तुसारोबाट जोगाउन बाँसको भाटालाई उल्टो अंग्रेजी (V) आकार मा गाडेर परालले छोप्नु पर्दछ।
- ० आँपमा आँपाको विकृति रोग (म्याङ्गो मालफर्मसन) देखिएका छन् भने रोगी कलिला हांगाहरु काटछाँट गरेर जलाउनु पर्दछ। साथै १ ग्राम एन ए ए (न्याप्यालिन एसिटिक एसिड) प्रति लिटर पानीमा घोली बोटको पात भिज्ने गरी छर्नु पर्दछ। अन्यथा सूर्यको किरणले हर्मोनको असर निस्तेज गरिदिन्छ।
- ० केरा खेती गर्नु भएका कृषकहरुले केरालाई चिसोबाट हुने क्षति कम गर्न १५-२० दिनको फरकमा हल्का सिंचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

७ आलु :

डुढुवा रोगको व्यवस्थापन :

यो रोगको व्यवस्थापनको लागि अनुकूल वातावरण रहरहेमा मेन्कोजेव युक्त कुनै पनि विषादी (डण्डोफिल एम ४५ डाइथेन एम४५ आदि) २.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर प्रति कठ्ठा ३० लिटरको दरले बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्ने गरी ७ दिनको अन्तरमा ४-६ पटक छर्नु पर्दछ। वा डाइमेथोमर्फ (एकोबेट) वा फेनामिडन तथा मेन्कोजेव युक्त मिश्रित (सेक्टिन) १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले १० दिनको अन्तरमा ३-४ पटक छर्नु उपयुक्त हुन्छ।

अंगुर

- ० अंगुर खेती गर्नु भएका किसानहरुले यसै समयमा अंगुरको कांटाछाँट गर्नु पर्दछ।
- ० हांगाको आधा जति भागलाई काटेर फाल्नु पर्दछ। एउटा हांगामा एकदेखि दुईवटा मुना बालुवा पलाउन र बाँकी मुना पालुवा पलाउन र बाँकी मुना फल लाग्नेको लागि राख्नुपर्दछ। काटेको काटेको ठाउँमा १० बोर्डोपेष्ट लगाउनु पर्दछ।
- ० सामान्यतया अंग्रेजी वाई आकारको दुईवटा मूल हांगाको विकास हुने गरी तालिम दिँदा अंगुरको उत्पादन राम्रो हुन्छ।
- ० अंगुरमा कम फूलने र कम फल लाग्ने समस्या भएमा बढि फल लाग्ने गराउन फेद हांगाको वरिपरि बोक्रा ०.३-०.५ से.मी चौडा रिङ्ग हुने गरी हटाउन, फूल फुल्ने तथा बढी फल लाग्दछ।
- ० अंगुरमा मलखाद राख्ने उपयुक्त समय यही हो। अंगुरको बोटको उमेर अनुसार सिफारिस गरिएको रासायनिक मलखादको साथै ३०-४० केजी प्रति बोट पाकेको गोबर मल बोटको वरिपरि राख्नु पर्दछ। मलखाद राखेपछि सिंचाई गर्नु पर्दछ।

तरकारी बालीहरु :

गोलभेंडाको डुढुवा :

यसको व्यवस्थापनको लागि डुढुवा प्रकोप आंकलन गर्न फिल्ड निरीक्षण गर्नु पर्दछ। यदि कम डुढुवा प्रकोप कम छ भने मेन्कोजेव ७५% डब्लु.पि २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्ने। यदि डुढुवाको प्रकोप बढी नै छ भने क्लिफाक्सिल एम.जेड ७२% प्रतिशत डब्लु.पी.को धुलो २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर स्प्रे गर्ने।

० काउली, बन्दा लगाएको ४५-५० दिन भईसकेको भएमा ७-१० ग्राम यूरिया (१ चम्चा) बोटको वरिपरि घेरा बनाई राखी पुर्नु पर्दछ। दोस्रो टपड्रेस गरिसकेपछि सिंचाई गर्नु पर्दछ।

० हिउदे तरकारी बालीको जरा कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न कार्बोन्डाइजिम(बेभिप्टिन)५०% डब्लु.पि.को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली स्प्रेयरबाट बोट फेदभिज्ने गरी छर्नु पर्दछ।

० खुर्सानीको फल लागिसकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (सर्कास्पोरा र एन्थ्राकनोस रोग) लाग्न सक्ने हुनाले बेभिप्टिन ५०% डब्लु.पि.को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छर्नु पर्दछ।

० बेसार वाली लिन जग्गालाई हलो तथा कोदालोको सहायताले खनजोत गरी बेसारका पानाहरुलाई टिपी सफा गर्नु पर्दछ। यसबाट नयां र पुराना पानाहरु छुट्याउनु पर्दछ।

० छुट्याइएका पानाहरुलाई तामा वा माटोको भाडामा पानीले डुब्ने गरी राखी उमाल्ने, सामान्यतया ४०-६० मिनेट उमालेपछि सेतो बाफ र विशेष किसिमको गन्ध आउंछ। साथै नरम भएपछि पानीबाट निकाल्नु पर्दछ।

० यसलाई घाममा १०-१५ दिनसम्म उल्टाई पल्टाई गरी एक नासले सुकाउनु पर्दछ। यसरी सुकाईएको बेसार भाँच्दा घातुको जस्तो आवाज आउनु पर्दछ। यसपछि यसलाई बजारमा पाना वा धुलो बनाएर बेच्न सकिन्छ।

अन्य

० सापेक्षिक आर्द्रता घटवढ भईरहने हुनाले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउलाई रोग तथा कीराबाट बचाउन समय समयमा हेरचा गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

० खेतबारीमा देखिने सबै कीराहरु हानिकारक हुँदैनन्। तसर्थ कीरा देखिने वित्तिकै विषादीको प्रयोग नगरौं। मित्रजीव कीराहरु जस्तै माकुरा, गाईने कीरा, सात थोप्ले, खपटे कीरा, बारुला, नमस्ने कीरा(प्रेइड्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनीहरुको संरक्षण र संबर्द्धन गरौं।

० मौरी घरमा रोग, सुलसुले र रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नु पर्दछ। चिसो बढ्ने क्रम जारी भएकोले मौरी घरलाई चारैतिरबाट प्लाष्टिकले बेरेर राख्नु पर्दछ।

बाली संरक्षण

१. लाही (एफीड) :

० १ भाग गाईको गहुँत र ४ भाग पानी मिसाई रातभरी राखेर लाही लागेको बाँकी पेज ४ मा

कृषि....

- ठाउँमा भिजे गरी भोलीपल्ट अनुकूल मौसममा छर्कनु राम्रो हुन्छ ।
- मालाथियन ५० इ.सी., २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाउँमा भिजे गरी अनुकूल मौसममा छर्कनु उपयुक्त हुन्छ ।
 - नयाँ पालुवामा लाही, लिफ माईनर, सुलसुले लाग्ने भएमा सबई वा एट्सो तेल १५ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई १५ दिनको फरकमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- घ) पशुपालन :**
- कुखुरामा विफर रोग लाग्न नदिन ६ देखि ८ हप्ताका कुखुरालाई पखेटाको भित्री भागमा तयार पारेको खोपमा चोबलेर सियोले ३-४ पटक खोप दिनु पर्दछ ।
 - कुखुराको सि.आर.डि/ निमोनियाको लागि टाईलोनि टाटरेट नामक औषधी भेटेरिनरियन/अनुभवी प्राविधिकको सल्लाहमा सफा पानीमा घुलेर ४-५ दिनसम्म खान दिनु पर्दछ ।
 - गाईभैसी तथा भेडा बाखाहरूलाई आन्तरिक परजीवीहरू (नाम्ले, फित्ते, गोलो जुकाहरू तथा कक्सीडीओसिस) ले आक्रान्त पारी छेर्ने क्रम नरोकिएमा नजिकको पशु सेवा केन्द्र वा जिल्ला पशु सेवा कार्यालय वा निजी रुपमा सञ्चालित भेटेरिनरी क्लिनिकमा गोबर परिक्षण गरी प्राविधिक सल्लाह बमोजिम अक्सिक्लोजानाइड, अल्वेन्डाजोल, लिबामिजोल वा एम्प्रोलियम जस्ता औषधीहरू जनावरको शारीरिक तौल अनुसार खुवाउन उपयुक्त हुन्छ ।
 - पि.पि. आर रोग लाग्न नदिन ३ महिनाभन्दा माथिका भेडा बाखामा सो रोग विरुद्धको भ्याक्सिन लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
 - बाखाको मोओलाको लागि ५% पोभीडिन आयोडिन वा १% कपर सल्फेट वा २% बोरिक एसिडको भोल वा १%पोटासको घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ । मोओलाको भाईरस घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाउँबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाखालाई घाउ चोटपटक नलागेको वा काटेको ठाउँबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाखालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नु पर्दछ ।
 - गाई भैसी तथा सुंगुरहरूमा खोरेत रोग लाग्न नदिन पशु सेवा कार्यालयको समन्वयमा सो रोग विरुद्धको भ्याक्सिन ६-६ महिनामा लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
 - माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (एरेटर) को प्रयोग गर्ने ।
 - माछा पोखरीमा तापक्रम घट्ने क्रम रहेकोले भूमिगत पानी (बोरिङ वा ट्युव वेल) ले पोखरीको पानीलाई विस्थापित गर्नु उपयुक्त हुन्छ साथै माछालाई धेरै नचलाउन उपयुक्त हुन्छ ।
- घाँसेबाली :**
- छरेको ३०-४० दिनमा जै/बर्सिम घाँसमा १.२ केजी युरिया प्रति कट्टाको दरले टप ड्रेसिङ गरी सिंचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ । साथै जै घाँसको प्रत्येक कट्टाई पश्चात युरिया टप ड्रेसिङ गरी सिंचाई गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

हाते कागज कारखाना खुलेपछि किसान खुशी

इलाम । गाईवस्तुलाई सोत्तरको रूपमा प्रयोग गरिँदै आएको लोक्ता (अर्घेली) वाट यहाका सर्वसाधारणले अहिले लोभलाग्दो कमाई गरिरहेका छन् । जिल्लाकै विभिन्न स्थानमा नेपाली कागज (हाते कागज) बनाउने उद्योग खुलेपछि किसानको घरवारीमा रहेका लोक्ताले राम्रो भाउ पाएपछि किसानको आम्दानी समेत बढेको छ । विगतमा लोक्तालाई सोत्तरका रूपमा प्रयोग गर्दै आएका किसानले अहिले यसको व्यावसायिक खेतीबाट लोभलाग्दो कमाई गरिरहेका छन् । अहिले आफ्नै गाविसमा स्थानीयवासीले नै लोक्ताबाट नेपाली कागज बनाउन थालेपछि स्थानीयवासीले लोक्ताको व्यावसायिक खेतीनै थालेको माइमभुवाका उदय गुरुडले बताए । 'गाउँघरमै उद्योग खुलेपछि यहाँ लोक्ताको व्यावसायिक खेतीसागै किसानको आम्दानीसमेत बढेको छ' उनको भनाई छ । नेपाली हातेकागज उद्योगले किसानले उत्पादन गरेको लोक्ताको बोक्रा प्रतिकिलो रु एक

सयदेखि रु १५० प्रतिकिलोसम्म किनबेच भइरहेको छ । लेकाली क्षेत्रमा हुने लोक्ता किसानले व्यापारीमार्फत पनि बिक्री गर्छन् । माइमभुवामा लोक्ताबाट नेपाली कागज उत्पादन गर्ने उद्योग चलाउदै आउनु भएका ओम गुरुडले यस क्षेत्रका एकजना किसानले वार्षिक रु एक लाखदेखि रु दुई लाखसम्म लोक्ताबाट आम्दानी गर्दै आएको छन् । माइपोखरी(२ पुवाखोला बजार क्षेत्रमा समेत हातेकागजको उद्योग स्थापना भएको छ । मावु,

माइमभुवा, जमुना, पाचथरको रानीटार, सिदिनलगायतका क्षेत्रका बासिन्दा लोक्ताको व्यावसायिक खेतीमा लागेका छन् । लोक्ताको माग बढी भएपछि जिल्लाका कतिपय उत्तरी सीमावर्ती क्षेत्रका वनमा प्राकृतिक रूपमा पाइने लोक्ता चोरी निकासी समेत हुन थालेको स्थानीयवासी बताउँछन् । नेपाली कागज तमसुक लेख, अंशबण्डा, जग्गापास आदिका साथै अड्डा, अदालतको महत्वपूर्ण कागजात तयार गर्न प्रयोग गरिन्छ ।

धानको खरिद मूल्य निर्धारण

लहान । जिल्ला प्राथमिक खरिद समिति सिरहाले धानको खरिद बिक्री मूल्य निर्धारण गरेको छ । प्रमुख जिल्ला अधिकारी डा.मानबहादुर विश्वकर्माको अध्यक्षतामा हिजो बसेको समितिको बैठकले धानको खरिद बिक्री मूल्य निर्धारण गरेको हो । समितिको निर्णय अनुसार सोना मन्सुली प्रति क्विन्टल रु दुई हजार १३० र जीरा मसिनो प्रति क्विन्टल रु तीन हजार २५ निर्धारण गरेको छ । यस्तै समितिले नेपाल खाद्य संस्थानबाट जिल्लाका लागि सोना मन्सुली २०

हजार क्विन्टल र जीरा मसिनो दुई हजार क्विन्टल कोटा निर्धारण गरेको जिल्ला प्रशासन कार्यालय सिरहाले जनाएको छ । त्यस्तै जिल्लामा बास्मती धानको उत्पादन पर्याप्त भए पनि नेपाल खाद्य संस्थानबाट यसको खरिदको कोटा निर्धारण नभएको हुदा कोटा निर्धारण गर्न आग्रह गर्नेसमेत निर्णय गरिएको जनाएको छ । धानको मूल्य निर्धारण नहुदा किसान सस्तो मूल्यमा धान बिक्री गर्न बाध्य थिए ।

हाईब्रीडबीउ उत्पादन फड्को मार्दै रुपन्देही

बुटवल । रुपन्देही जिल्लामा खाद्यान्नको उर्वर उत्पादनमा आत्मनिर्भर बन्दै गएको छ । क्रमस खाद्यान्न विउमा आत्मनिर्भर बन्दै गएको रुपन्देहीले जिल्लाको मागलाई पूरा गरी अन्य जिल्लामा समेत खाद्यान्नको विउ निर्यात गर्दै आएको छ । जिल्ला कृषि विकास कार्यालय रुपन्देहीका प्रमुख बरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत भोज राज सापकोटाका अनुसार गत आर्थिक वर्षमा रुपन्देही जिल्लामा उन्नत उन्नत बीउको रुपमा धान २ हजार १ सय मेट्रिक टन उत्पादन गरी विक्रि वितरण भएको पाइएको छ । त्यस्तै गहुँको विउ २ हजार ५ सय मेट्रिक टन उत्पादन भई निर्यात समेत भएको छ भने दलहन वालीमा मुसुरो ४ मेट्रिक टन उत्पादन भएको छ ।

जिल्ला कृषि विकास कार्यालय रुपन्देहीका अनुसार गत आर्थिक वर्षमा करिब गाहुँको विउ १ हजार २ सय मेट्रिक टन जिल्ला बाहिर विक्रि भएको छ भने करिब ८ सय मेट्रिक टन धानको विउ जिल्ला बाहिर बेच बिखन भएको छ । जिल्ला कृषि विकास कार्यालय रुपन्देहीका बाली विकास अधिकृत विनोद ज्ञवालीका अनुसार उक्त परिमाणमा विउ उत्पादन गरी विक्रि वितरण गर्दा रुपन्देहीले वार्षिक करिब ३० करोड रुपैया बराबरको बीउ बिजन मा कारोबार गरेको छ ।

जिल्ला कृषि विकास कार्यालय रुपन्देहीका प्रमुख बरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत भोजराज सापकोटाका भन्छन् जिल्ला भित्र तथा अन्य जिल्लाबाट उन्नत बीउको माग बढ्दो छ । उनले गाहुँ तथा धानको राधा ४ को बीउ छिमेकी भारतिय क्षेत्रमा समेत उच्च माग रहेकोकोले त्यसको उत्पादन गरी विक्रि वितरण गर्न सकेकमा अझ राम्रो हुनेछ ।

उनी थप्छन् खाद्यान्नमा विउ वाहेक तरकारी, तोरी, केराउ, चना, मूग, मास, सूर्यमुखी, अरहर, मसला वाली आदिको बीउ उत्पादन नभएकोले अन्य जिल्ला वा विदेशबाट आयातमै निर्भर हुनु परेको अवस्था छ ।

रुपन्देहीमा अहिले धान करिब ४० प्रतिशत क्षेत्रफलमा धानका विभिन्न भारतीय तथा चाईनिज हाईब्रिड जातहरूको प्रयोग हुदै आएको छ भने गाहुँ हाईब्रिड जातको प्रयोग नभएको तथा खुला सेचित जातमा आत्मनिर्भर हुनु परेको अवस्था छ । त्यस्तै मुसुरो हालसम्म हाईब्रिडको प्रयोग हुन सकेको छैन । मकैको विउमा रुपन्देही जिल्लामा करिब ३० प्रतिशत क्षेत्रमा बहुराष्ट्रिय कम्पनी तथा भारतीय हाईब्रिड जातहरूको प्रयोग हुदै आएको छ । तोरीको विउमा करिब २० प्रतिशत क्षेत्रमा भारतीय उन्नत/हाईब्रिड जातहरूको प्रयोग भएको छ भने तरकारी ९५ प्रतिशत विभिन्न बहुराष्ट्रिय, भारतीय, चाईनिज कम्पनीका उन्नत तथा हाईब्रिड जातहरूको बाहुल्यता रहेको छ ।

रुपन्देही जिल्लामा २७ वटा बीउ उत्पादक संस्थाहरू रहेकोमा निजी बीउ बिजन कम्पनीहरू ४ वटा स्थापना भएर सञ्चालनमा आएका छन् भने समूह तथा कृषि सहकारी मार्फत २२ वटा संस्थाहरूले विउ बिजन उत्पादन गर्दै आएका छन् भने सरकारी क्षेत्रबाट १ वटा कम्पनी स्थापना भई सञ्चालनमा भएको छ । यस्तै जिल्लामा बीउ प्रशोधन क्षमता भएका कम्पनीहरू ४ वटा निजी क्षेत्रबाट सञ्चालनमा आएका छन् भने सहकारीमार्फत २ वटा र सरकारी १ गरी कुल ७ वटा कम्पनी तथा संस्थाहरूको कूल बीउ प्रशोधन गर्दै आएका छन् । जसबाट रुपन्देहीमा १४ मेट्रिक टन प्रति घण्टा विउ प्रशोधन गर्न सकिन्छ ।

रुपन्देही जिल्लामा बीउ चक्र पालना नगरि बीउ उत्पादन गर्ने परिपाटीले श्रोत बीउको अभाव हुनुको साथै बीउको उत्पादनमा कमि, खाद्यान्न बालीको बीउको गुणस्तरमा एकरूपता कायम गर्न नसकिएको, दलहन बालीको बीउ उत्पादनमा जोखिम व्यवस्थापन गर्न नसक्दा कृषक तथा व्यवसायिहरूको आकर्षण कम रहेको, तेलहन बालीको बीउको हकमा जोखिम व्यवस्थापन गर्न नसकिएको साथसाथै गुणस्तरयुक्त बीउ उत्पादनको लागि आवश्यक मापदण्ड पुग्ने क्षेत्र (जस्तै: पृथकता दुरी) उपलब्ध नहुनु जस्ता समस्याहरू विउउत्पादन तथा प्रशोधनमा समस्याको रुपमा खडा भएका छन् ।

त्यस्तै खुला भारतिय सिमानाको कारण गुणस्तरहिन बीउको आयत कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा नियमन गर्न नसकिनु, हाईब्रिड जातको विकास भएता पनि (जस्तै: रामपुर हाईब्रिड २, मकै) निजी क्षेत्रलाई सोको प्रविधि हस्तान्तरण गरि बीउ बृद्धि गर्न प्रोत्साहन नहुनु, विद्यमान बीउको मुल्यमा अनुदान परिपाटिले गर्दा प्रतिस्पर्धात्मक बातावरण गुम्न गई बीउ व्यवसायि निरुत्साहित हुनु, प्राथमिक बीउ उत्पादक (कृषक समूह) सग प्रारम्भिक प्रशोधन तथा भण्डारण पूर्वाधारमा कमि, जिल्ला पश्चिमान्चल क्षेत्रकै बीउ उत्पादन केन्द्र बन्न सक्ने सम्भावना भएता पनि सो अनुरूपको पूर्वाधार विकासको लगानीको कमि रहनु पनि विउ उत्पादनमा समस्याको रुपमा देखा पारेको पाइएको छ ।

जिल्ला कृषि विकास कार्यालययय रुपन्देहीका अनुसार रुपन्देही जिल्लामा स्थापना भएका विउ उत्पादक तथा प्रशोधन कम्पनीहरूको भविश्य समेत राम्रो हुदै गएको छ । बीउको प्रतिस्थापन दर क्रमशः बढदै गएकोले प्रत्येक वर्ष बीउको आवश्यकता बढदै जादा यसको उपयोगिता पनि बढ्दै जान्छ जसको कारण स्थापना गरेका कम्पनीहरूलाई फाईदा पुग्ने देखिन्छ ।

सरकारले पनि बीउ व्यवसाय स्थापनाका लागि अनुदानको व्यवस्था गरेका छ भने सरकारले विउ बिजन २०२५ ल्याएकोले पनि बीउको व्यवसायीकरण, ठूला बीउ कम्पनी स्थापनामा जोड दिएको छ । रुपन्देही भौगोलिक विविधताले गर्दा बीउ उत्पादनको लागि आवश्यक हावापानी उपलब्ध भएको कारणले पनि विउ उत्पादनमा कुनै खासा समस्या हुदैन ।

यस्तै रुपन्देहीको हकमा विशेष गरी खाद्यान्न बाली (धान, गहुँ), दलहन (मुसुरो) र तेलहन (तोरी) वालीमा खानको रुपमा भन्दा बीउ उत्पादन व्यवसायबाट बढी आर्थिक लाभ लिन सकिन्छ । उत्पादीत विउ यातायातको माध्यमबाट नेपालको पूर्व, पश्चिम र उत्तर क्षेत्रमा बजारको सहज पहुच पुर्याउन सक्ने रणनीतिक केन्द्रमा रुपन्देही जिल्लाको अवस्थिती समेत राम्रो रहेको छ । बीउ बिजनको व्यवसायीकरणका लागि निजी क्षेत्रको सहकार्यमा ठुलो बीउ उत्पादक कम्पनी स्थापनाको लागि पूर्वाधार विकास गरी साना साना बीउ उत्पादन कृषक समूह तथा सहकारीलाई रणनीतिक सहभागिको रुपमा आवद्ध गराउन सकेमा अझ राम्रो हुने जिल्ला कृषि विकास कार्यालय रुपन्देहीको भनाई रहेको छ । - कृष्ण खनाल

सिंचाइ आयोजना : काम भन्दा प्रचार बढी

काठमाडौं। विसं २०२७ देखि प्रत्येक अर्थमन्त्रीले सुनकोसी-कमला डाइभर्सन सिंचाइ परियोजनामा बजेट विनियोजन गर्ने गर्छन्। सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरिन्छ। तर त्यो आयोजनाको आयोजनास्थल कहाँ हो, कसरी अगाडि बढेको छ, भन्नेबारेमा कार्यक्रममा राख्ने बजेट बनाउने कुनै पनि अर्थमन्त्रीले राम्रोसँग थाहा पाएका छन् कि छैनन् भन्ने पनि चासोको विषय बन्ने गरेको छ।

सरकारले कृषियोग्य भूमिमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने उद्देश्यका साथ हरेक वर्ष सिंचाइ आयोजनालाई प्रमुख प्राथमिकतामा राखेर योजना र बजेटसमेत विनियोजन गर्ने गर्छन्। तर सोचेजति प्रगति भने हुन सकेका छैन।

पूर्व अर्थमन्त्री भरतमोहन अधिकारीको भनाइलाई मान्ने हो भने सुनकोसी-कमला डाइभर्सन सिंचाइ आयोजना हरेक वर्ष सरकारको नीति तथा कार्यक्रम र बजेट वक्तव्यमा समावेश हुने गरेको भए पनि कार्यान्वयनको तहमा जाने गरेको छैन। कार्यान्वयनमा नजादा सो परियोजना कागजी प्रक्रियाबाट वास्तविक प्रक्रियामा अगाडि बढ्न सकेको छैन।

चालु आर्थिक वर्षको बजेट वक्तव्यकै आधारमा हेर्ने हो भने पनि रु २५ अर्ब रकम सिंचाइ आयोजनाका लागि छुट्ट्याइएको छ। तर प्रगति भने हरेक वर्ष न्यून रहदै आएको छ। यसपटक पनि गोरखा भूकम्प, भारतको अघोषित नाकाबन्दीलाग्यतका कारणले जटिलता थप्ने देखिएको छ। सुनकोसी(कमला जस्तै एउटा वेसिनको पानी अर्को वेसिनमा खसालेर सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने र १२ महिना नै सिंचाइ पुऱ्याउने सरकारको लक्ष्य कछुवागतिमा भन्दा बढी अगाडि बढ्न सकेको छैन।

पूर्व अर्थमन्त्री डा प्रकाशचन्द्र लोहनी सुनकोसी-कमला डाइभर्सनको कुरा बारम्बार उठ्ने गरेको भए पनि कार्यान्वयनको तहमा नजानु दुःखद भएको बताउँछन्। उनी कुरा मात्रै हुने काम नहुने प्रवृत्तिको अन्त्य गरेर तोकिएका आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्न सरकारसाग दृढ इच्छाशक्तिको आवश्यकता हुनुपर्ने धारणा राख्छन्।

प्रगतिमा छैनन् राष्ट्रिय गौरवका आयोजना

सरकारले सिक्टा, भेरी -बबई, रानीजमरा कुलरिया र बबई सिंचाइ आयोजनालाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा राखेर काम अगाडि बढाएको छ। तर प्रगतिको हिसाबले ती चारवटै आयोजनाको प्रगति सोचेजति हुन सकेको छैन। बााके जिल्लाको कृषियोग्य जमिनमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने उद्देश्यका साथ आर्थिक वर्ष २०६१/०६२ बाट सुरु भएको सिक्टा सिंचाइ आयोजना आव २०७४/७५ मा सक्ने लक्ष्य राखिएको भए पनि प्राविधिक तथा स्थानीय जटिलता, निर्माण सामग्रीको अभावलाग्यतका कारणले आव २०७६/७७ मा मात्रै सम्पन्न हुने देखिन्छ। सरकारको आफ्नै लागतमा अगाडि बढाइएको सो आयोजनाको

लागत सुरुमा रु १२ अर्ब ८० करोड रहेकोमा हाल शतप्रतिशत भन्दा बढी हुन पुगेको छ। आयोजना प्रमुख सरोज पण्डित पछिल्लो दिनमा इन्धन तथा निर्माण सामग्रीको अभावका कारण परियोजना प्रभावित भएको बताउँछन्। नहर रेखाङ्कनमा व्यवधान उत्पन्न भएको, जग्गा अधिग्रहण प्रक्रियामा विवाद, वन तथा बााके राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रभित्र नदीजान्य निर्माण सामग्री आपूर्तिमा कठिनाई भएको छ।

ऊर्जा, सिंचाइ, सहरी विकास र जलाधार संरक्षणलाई एकसाथ योगदान गर्ने उद्देश्यका साथ अगाडि बढाइएको भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्य आयोजना इन्धन अभावका कारण पछिल्लो दिनमा प्रभावित भएको छ। आयोजना प्रमुख शिव बस्नेतका अनुसार आयोजनाको हाल पहुंच मार्ग निर्माणको क्रममा रहेको छ।

सो आयोजनाबाट ४८ मेगावाट विद्युत् निकाल्ने र बर्दियाको कुल ५१ हजार हेक्टरमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराइनेछ। भेरी नदीको पानीलाई सिंचाइ तथा विद्युत् उत्पादनमा प्रयोग गर्ने आयोजनाको लक्ष्य राखिएको छ। कुल १२ किलोमिटर लामो सुरुडबाट भेरीको पानी बबई नदीमा खसाउने र आगामी चारवर्ष दश महिनाभित्र आयोजना सम्पन्न गर्ने सो आयोजनाले लक्ष्य राखेको छ।

यस्तै आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको रानीजमरा-कुलरिया सिंचाइ आयोजनाको भौतिक प्रगति २२.८९ र वित्तीय प्रगति ३८.७३ प्रतिशत मात्रै रहेको छ। बहुवर्षीय योजनाको रूपमा सो आयोजनाको कुल लागत रु १२ अर्ब ६३ करोड रहेको छ। कैलाली जिल्लाको आठ गाविस र एक नगरपालिकामा सो आयोजनाबाट १२ महिना सिंचाइ सुविधा उपलब्ध हुनसक्छ।

बर्दिया जिल्लाको ३६ हजार हेक्टरमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने बबई सिंचाइ आयोजनाको नहर निर्माण कार्य अगाडि बढिरहेको भए पनि भारतको अघोषित नाकाबन्दीका कारण जटिलता पैदा भएको छ। आव २०७१/०७२ मा आयोजनाको भौतिक प्रगति ३९.१८ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति ५२ प्रतिशत रहेको थियो। चालु आवमा सो आयोजनालाई रु ७५ करोड ५९ लाख बजेट विनियोजन गरिएको छ। नदीजान्य सामग्रीको प्रयोग, जग्गाको मुआब्जा, नहरमापर्ने रुख कटानमा समस्या भने यथावत नै रहेको छ।

के छ त समाधानको उपाय

पूर्व अर्थमन्त्री अधिकारी अनुगमन संयन्त्रलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्ने, आयोजना प्रमुखलाई सबै अधिकार दिएर तोकिएको समयमा काम पूरा गराउने प्रतिवद्धता गराउनुपर्नेमा जोड दिन्छन्।

सिंचाइ मन्त्रालयका सहसचिव एवम् प्रवक्ता रामानन्दप्रसाद यादव ठूला आयोजनालाई तोकिएकै समयमा पूरा गराउनु नै हालको प्रमुख चुनौती रहेको बताउँछन्। मुलुकको कुल क्षेत्रफलमध्ये २६ लाख ४१ हजार हेक्टर खेतीयोग्य मानिन्छ। त्यसमध्ये १७ लाख ६६ हजार हेक्टर सिंचाइयोग्य

रहेको छ। तीमध्ये पनि १३ लाख ६८ हजार हेक्टरमा सिंचाइको पूर्वाधार विकास भइरहेको छ। हाल कुल खेतीयोग्य जमिनमध्ये ३५ प्रतिशतमा मात्रै १२ महिना नै सिंचाइ हुन्छ।

उनले भने "योजनाअनुसार काम भएन भने सिंचाइ गरेर उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सकिदैन। १२ महिना सिंचाइ पुऱ्याउनु सिंचाइ मन्त्रालयका लागि चुनौती रहेको छ। सो चुनौती सामना गर्न ठूला आयोजना तोकिएको समयमा पूरा हुनुपर्छ।" पूर्वमन्त्री लोहनी पनि ठूला आयोजनालाई समयमै सम्पन्न गर्न राजनीतिक इच्छाशक्ति र जिम्मेवारीबोध गराउनु नै प्रमुख विषय भएको बताउँछन्। सिंचाइमन्त्री उमेशप्रसाद यादव आफूले लामो समयदेखि कुरा मात्रै हुने र काम नहुने आयोजनालाई तीव्र रूपमा अगाडि बढाउने उद्देश्यका साथ आवश्यक निर्देशन र सहजीकरण गरेको बताउँछन्।

-रमेश लम्साल र हरि लामिछाने)

खोरेत रोगबारे सूचना

खारेत रोग गाई, भैंसी, बाखा सुंगुर, बंगुर आदिमा लाग्ने महामारी रोग भएकोले रोग देखा परेमा धेरै पशुबस्तु प्रभावित भै उत्पादन घट्ने तथा रोगी जनावरमा लामो समयसम्म बिषाणु जीवित रही संसर्गबाट अरु जनावरमा रोग फैलिने हुँदा आफूले पालेका गाईबस्तुलाई रोग लाग्न नदिन निम्न उपाय अवलम्बन गरौं।

- घरपाल्वा खुरफुट्टा जनावरलाई अनिवार्य खोरेत विरुद्धको खोप लगाऔं।
- रोग देखापरेमा रोगी जनावरलाई अलग्गै बाँधेर उपचार गरौं।
- संसर्गबाट रोग अरु पशुबस्तुमा सर्ने भएकोले चरिचरनमा नपठाऔं।
- रोग देखापरेमा तुरुन्त नजिकको पशु सेवा निकायमा सम्पर्क राखौं।

नेपाल सरकार
पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग
पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय

त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं। फोन नं. ०१-४२६१५६९, ०१-४२६१९६५

नेपालको संविधानमानागरिकता सम्बन्धी प्रावधान

- ० कुनै पनि नेपाली नागरिक नागरिकता प्राप्त गर्ने हकबाट वञ्चित नहुने।
- ० प्रादेशिक पहिचान सहितको एकल संघीय नागरिकताको व्यवस्था गरिएको।
- ० संविधान प्रारम्भ हुदाका बखत नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेका व्यक्ति नेपालको नागरिक हुने।
- ० वंशजको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गर्ने व्यक्तिले निजको बाबु वा आमाको नामबाट लैङ्गिक पहिचान सहितको नागरिकताको प्रमाणपत्र पाउने।
- ० नागरिकको परिचय खुल्ने गरी अभिलेख राखिने।

नेपाली नागरिकता प्राप्त हुने अवस्था :

१. वंशजको नागरिकता

- ० संविधान प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि वंशजको नागरिकता प्राप्त गरेका व्यक्ति,
- ० जन्म हुँदा कुनै व्यक्तिको बाबु वा आमा नेपालको नागरिक रहेको अवस्थामा त्यस्तो व्यक्ति,
- ० संविधान प्रारम्भ हुनुभन्दा अघि बाबु र आमा दुवैले जन्मको आधारमा नेपालको नागरिकता प्राप्त गरेका सन्तान बालिग भएपछि,
- ० नेपालभित्र फेला परेको पितृत्व र मातृत्वको ठेगान नभएको नाबालक निजको बाबु वा आमा फेला नपरेसम्म,
- ० नेपालको नागरिक आमाबाट नेपालमा जन्मभई नेपालमा नै बसोबास गरेको र बाबुको पहिचान हुन नसकेको व्यक्ति, तर बाबु विदेशी नागरिक ठहरेमा संघीय कानून बमोजिम अंगीकृत नागरिकतामा परिणत हुने,
- ० विदेशी नागरिकसँग विवाह गरेकी नेपाली महिला नागरिकबाट जन्मिएको, निज नेपालमा नै स्थायी बसोबास गरी निजले विदेशी मुलुकको नागरिकता प्राप्त नगरेको र नागरिकता प्राप्त गर्दाका बखत निजका आमा र बाबु दुवै नेपाली नागरिक रहेछन् भने नेपालमा जन्मेको त्यस्तो व्यक्ति।

नागरिकता प्राप्त गर्दाका बखत आमा र बाबु दुवै नेपाली नागरिक रहेछन् भने नेपालमा जन्मेको त्यस्तो व्यक्तिले वंशजको आधारमा नेपाली नागरिकता प्राप्त गर्ने। धारा (११) (७)

१. अंगिकृत नागरिकता प्राप्त गर्न सक्ने :

- क. विदेशी नागरिकले संघीय कानून बमोजिम अंगीकृत नागरिकता प्राप्त गर्न सक्ने।
- ख. वैवाहिक अंगिकृत देहाय बमोजिम प्राप्त गर्न सकिने।
- ० नेपाली नागरिकसँग वैवाहिक सम्बन्ध कायम गरेकी विदेशी महिलाले संघीय कानून बमोजिम,
- ० विदेशी नागरिकसाग विवाह गरेकी नेपाली नागरिकबाट जन्मिएको, नेपालमा नै स्थायी बसोबास गरेको र विदेशी नागरिकता प्राप्त नगरेको व्यक्तिले संघीय कानून बमोजिम

नेपाल सरकार
कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

नेपाल सरकार
सूचना तथा सञ्चार प्रविधि मन्त्रालय
सूचना विभाग

कृषि उत्पादन बृद्धि गर्नका लागि सदैव प्रयोग गर्नुहोस् लुम्बिको भोल मल

All Nepalese Tea & Coffee Center, Kupondol, Phone: 5535457, 5548201

SALUTE T OF ARMERS!!!

Agriculture - the means to start human civilization cannot be visualize without farmers. We all have seen the effect of general environment making life difficult, of all citizens of this nation where about 60 to 65 percent populations involving in agriculture. We were clear that we cannot imagine life without farmer's presence because farmers are producer who work hard on nature to satisfy other human basic needs like food and supply raw materials for food, fabric & shelter etc. I don't think a lot of people have realized exactly how important farmers are or how hard they work. Where would they get most of what they eat; if there weren't any farmers? Very few people in the world grow everything they need by themselves. So, we would like to salute all the farmers for their effort, dedication and hard work by taking responsibility to feed the nation and helping economy to cultivate.

Agriculture can be tool for sustainable and prosperous Nepal if, all market system players work together for common goal with true intentions because Agriculture is our potential and have lots of opportunities in global arena. We need to be smart now learn from global practices, introduce sustainable technology, implement commercialization farming, information search and entrepreneurs thought, focus on quality input and R & D and motivate farmers because their happiness results agriculture sector happiness. Now, Farmers have to know what they are doing. They don't farm as a hobby. Sure, they love what they do but to make money at it, and that is the point, they have to learn how to grow the right things for their location, know what

the public demands, know how to market it well, and keep up with new ideas and procedures. Farming is an ongoing process. Farmers and market actors need to think on effectiveness and need to make right decision and implement effectively.

The poultry farming is one of the major integral parts of Agricultural production system in Nepal, providing draft power, manure and high value animal protein such as Eggs, Meat etc. for the human consumption & development. Talking about livestock farmers, they have a tough time as they had responsibility to feed other animals and on the other hand, trade their production to market to feed other human being in this energy crisis time - thanks to all core market actors (agro companies, dealers, traders, farmers etc.) for their perseverance, co-operation and understanding to sustain the industry. At the present time, Poultry industry shares around 4% to the total GDP. Now industry has become one of the major contributors to the economy in terms of GDP contribution, employment generation, increment in annual consumption patterns over the years. Today, poultry production has become one of the most rapidly growing enterprises within the reach of the poor, women, marginal farmers and an entrepreneur and has expanded to different parts of the country.

On the other hand, considering the trends of urbanization, road access, lack of fertile lands, increasing awareness on nutrition and growing demands for consumer products, it will be safe to assume that poultry sector will constantly grow in a foreseeable future. Poultry is the most sustainable major meat; Eggs are the most sustainable animal protein. But it is not free from problems and

Sarvesh Mainali

challenges. Now time has come poultry farmers and dealers need to think as entrepreneurs, select quality breed of day old chicks from market and balanced nutrition feed with good feed conversion ratio, keep records of their business, maintain good bio-security, maintain technical records and consultation with technical doctors on time besides this they need to share their feedbacks and maintain relationship with all the stakeholders and have pride to say - Proud to be a Farmer!!!

Shreenagar family is working for slogan "Shreenagar is dedicated for the well-being, prosperity, and happiness of farmers." On this note, to provide quality products and services company has become first integrated agribusiness of Nepal to get ISO certification. ISO certification is based on quality management principles including strong customer focus, motivation and implication of top management, the process approach, and continual improvement and review. The goal is to assure customers receive consistently high quality products and services. Shreenagar is committed to providing the highest quality DOC, FEED, Technical and management services and Golden Products. Being ISO certified means our customers can have confidence that Shreenagar is committed to quality and outstanding customer service.

Emu Meat: The Athlete's Choice

Although exercise training is a fundamental component of an athlete's training regimen, strict attention to the diet is arguably just as important in order to perform at full potential. The three macronutrients that provide most of the calories (energy) in the diet are carbohydrates, fats and protein. The optimal diet for most people contains about 60% of calories from complex carbohydrates, 25% from fat and 15% from protein. Assuming a 2,000 calorie a day diet, this translates to 300 grams of carbohydrate, 56 grams of fat and 75 grams of protein. However, the nutritional requirements of "most people" are not the same as for athletes. The Recommended Daily Allowance for nutrients, vitamins and minerals was established almost 70 years ago with the sedentary person in mind. Therefore, the Recommended Daily Allowance for protein intake may be insufficient for active individuals and athletes. Numerous studies have since determined that athletes need much more protein each day than recommended by the The Recommended Daily Allowance standards. Although protein is a very small source of energy during rest or light activity, protein contributes a significant amount of energy during prolonged exercise. This additional protein is required to maintain lean tissue mass and too more quickly repair the muscle damage that occurs during intense exercise.

In contrast to the Recommended Daily Allowance guidelines of 0.8 grams of protein consumed per kilogram of body weight, protein intake of 1.0-2.0 grams per kilogram body weight per day is now recommended in strength and endurance athletes alike. Competitive athletes who are engaged in daily heavy training, and regular competition, need even more protein; up to 1-8-2.0 grams of protein per kilogram per day. Using the 2,000 calorie a day diet with 75 grams of protein a day for comparison, a 200 pound competitive athlete may require 3,500 calories per day, and up to 180 grams of protein each day. Not to mention larger quantities of the fat soluble Vitamins A, D, and K.

However, 180 grams of protein each day is difficult to consume for most people, without a consistent healthy source of protein in the diet. Animal products such as beef are rich sources of protein; however, over 50% of the calories in beef are derived from fat. Obviously, athletes require leaner, healthier food choices in order to obtain the additional protein needed to support a training regimen. Emu meat has been enjoying wide popularity over the last few years, and for good reason.

In summary, emu meat has a number of health benefits for the sedentary adult and offers performance benefits to the athlete. The nutritional profile of emu meat is superior to that of other meats in many important categories and should be considered the athlete's choice when selecting a nutritious, complete protein source.

Agriculture sector should be made dignified

Lalitpur, : Minister for Agriculture Development Haribol Gajurel has opined for making agriculture sector dignified. Addressing the 8th annual general assembly (AGM) of the Nepal Agriculture Cooperatives Central Federation here today, Minister Gajurel stressed on increasing the investment in the agriculture sector.

He further emphasised on making economic sector independent by modernizing the agriculture sector. The agriculture sector should be prioritized and advanced seeds and equipments should be provided to the farmers, Minister added. Lawmaker, Pashupati Chaulagain said that the national economy could be made independent by exporting the agricultural products.

Dr. Kedar Karki

पशु...

मन्त्रालयमा मातहतमा नै राखिनु पर्ने अडान सो सेवामा कार्यरत विज्ञ एवं कर्मचारीहरूको रहेको छ। तर अहिले मत्स्य विकास, मौरी र रेशम खेतीलाई फेरि पशु पंक्षी विकास मन्त्रालयबाट हटाएर कृषि विकास मन्त्रालयमा नै राखिएको छ। मन्त्रालय फुटाएर सो मातहतमा रहेका कार्यालयहरू केही यता र कहिले उता गरिएकाले वर्तमान सरकार ढल्ने वित्तिकै बन्ने सरकारले पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयलाई फेरि कृषि विकास गाभ्ने चर्चा अहिलेदेखि नै शुरु भईसकेको छ।

कृषि...

एक हजार ५०० विशिष्ट बालीको पकेटक्षेत्र घोषणा गरी एक इलाका एक उत्पादन केन्द्र लागू गरिने बताएपछि कृषि क्षेत्रमा लामोसयदेखि काम गरिरहेका दाङ्का कृषि विज्ञहरू झण्डै मुर्छा परेका थिए। कृषि विकास मन्त्रालयले करोडौं खर्च गरेर विगतदेखि नै लागू गरेको एक जिल्ला एक उत्पादन नै सफल हुन नसकिरहेका बेला कृषि मन्त्रीले एक इलाका एक उत्पादन भन्नु हास्यास्पद नै हो भन्दा फरक नपर्ला।

एक इलाका एक उत्पादन केन्द्रको अवधारणा लागू गर्ने मन्त्रीको विचार मुलुकको लागि अति नै उत्तम हो। तर त्यो कार्यान्वयन गर्ने काममा मन्त्री लाग्न सक्छन्? लामो समयदेखि सञ्चालन भईरहेको कार्यक्रमलाई सफल एक जिल्ला एक उत्पादन वा एक गाउँ एक उत्पादन कार्यक्रमलाई नै सफल बनाउनेतिर पो मन्त्री गजुरेलले ध्यान दिएको भए त हुन्थ्यो होला नि अझ रोचक कुरा त के हो भने युवाको विदेश मोहलाई रोक्न र कृषिमा आत्मनिर्भरता खोज्न किसानलाई अब निवृत्तिभरणको व्यवस्था गर्न लागेको पनि मन्त्रीले बताए। दुई तिहाई नेपालीको जीविकोपार्जनको आधार भनेकै कृषिक्षेत्र भएकाले अब यसमा लगानी पनि बढाइने पनि मन्त्री गजुरेलले बताए। उनले विभिन्न बालीको पकेटक्षेत्र घोषणा गर्ने र काम...

कृषि मन्त्री हरिवोल प्रसाद गजुरेलको नेतृत्वको टोलीले चितवनबाट बारा, पर्सा, चितवन, नवलपरासी, रुपन्देही, कपिलवस्तु जिल्ला पुग्ने छन्। भने कृषि सचिव उत्तमकुमार भट्टराईको यो टोली बाँके, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुर पुग्नेछ। त्यसैगरी नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखाका सहसचिव डा. सुरोज पोखरेलको नेतृत्वको टोली भ्रमापा, मोरङ, सुनसरी, सप्तरी र सिराहामा पुगेर बताइएको छ। यस्तै प्रशासन महाशाखाका सहसचिव काशीराज दाहालको नेतृत्वको टोली भने बर्दियास पुग्ने र सो टोली सिन्धुली, धनुषा, सर्लाही र रौतहटसम्म पुग्ने बताइएको छ। विभिन्न टोलीमा कृषि विकास मन्त्रालयका दुइदर्जनभन्दा बढी उच्च अधिकारी अनुगमनका नाममा निस्कन लागेका छन्। अनुगमनमा निस्कने लागेका टोलीहरूको भ्रमण भत्ता एवं हवाईजहाज एवं सवारी प्रयोजनका नाममा लाखौं रुपैयाँ अनावश्यक खर्च गरिन लागिएको छ। जुन किसानका लागि कुनै उपलब्धी मूलक भने छैनन्।

खानाको अभावमा गाई धमाधम मर्दै

महोत्तरी। आर्थिक अभावका कारण पोषिलो खाना खान नपाएर महोत्तरी गौशालास्थित निगौल गाई गौशाला व्यवस्थापन समितिको फार्ममा पालिएको गाई धमाधम मर्दै आएका छन्।

मधेसी मोर्चाले विगत पाच महिनादेखि जारी राखेको अनिश्चितकालीन हडतालका कारण निगौल गाई गौशाला व्यवस्थापन समितिको कार्यालयले पौष्टिक आहारको उचित व्यवस्थापन गर्न नसकेपछि फर्ममा पालिएकोमध्ये सातवटा दूधालु गाई तथा १५ वटा गाईका बच्चावाच्छी मरेका छन्।

गौशाला नगरपालिका (४

स्थित नवराजपुरमा पालिएको गाईवाच्छी वाच्छी हिडादे याम सुरु भएपछि घासपात नभेटाएपछि गाई खाना नपाएर दुब्लाएर बिरामी भई मर्दै आएको कार्यालयले जनाएको छ। आ

स्वामित्वमा २८ विघा क्षेत्रफल भएको जग्गा हादासमेत आर्थिक स्रोतकै अभावमा सो जग्गामा गाईबस्तुलाई खुवाउनको लागि घास उत्पादन गर्न नसकिएको कार्यालय प्रमुख शोभाकान्त पाण्डेले बताए।

सो जग्गामा घास उत्पादनको लागि रु १० लाख आवश्यक पर्ने भएको तर लामो हडतालका कारण आर्थिक सङ्कटमा रहेको समयमा खेत बाभ्रै रहेको जसका कारण फर्ममा पालिएको गाईबस्तु धमाधम मर्दै आएको कार्यालयले स्वीकार गरेको छ।

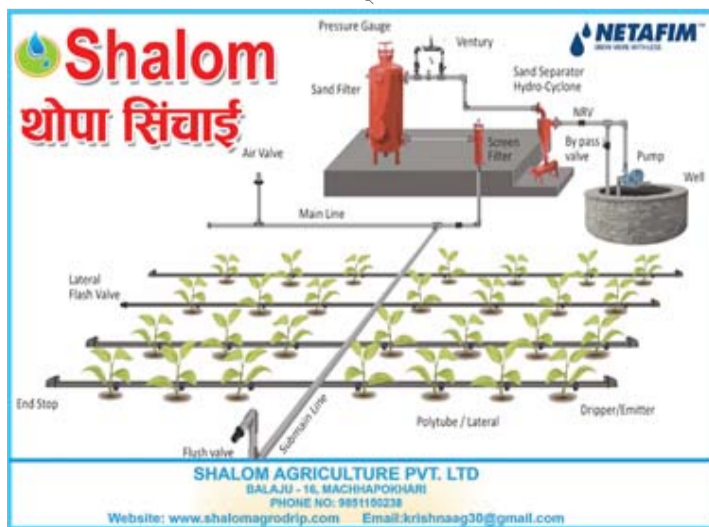
बन्द हडतालको समयमा डिजेलको अभाव तथा बीउ किन्नको लागि पैसा नभएपछि २२ विघा घास उत्पादनको लागि किसान सांगिएको खेत बाभ्रै नै रहेको छ।

मुख्य आमदानीको स्रोत मानिने गौशाला नगरपालिकाले विगत १ वर्षदेखि गोरु बजार लगाएवापतको रु २१ लाख रकम समयमा उपलब्ध नगराएपछि कार्यालयमा आर्थिक सङ्कट उत्पन्न भएको कार्यालय स्रोतले जनाएको छ।

किसानका लागि कृषि पाठशाला

वैतडी। परम्परागत रूपका खेती गर्दै आईरहेको वैतडीका किसानलाई व्यवसायिक र आधुनिक कृषितर्फ आकर्षण गराउन वैतडीमा कृषक पाठशालाका माध्यमबाट प्रयास सुरु भएको छ। जिल्ला कृषि विकास कार्यालय वैतडीले विभिन्न पाचवटा गाविसमा कृषक पाठशाला सञ्चालन गरी उनीहरूलाई उन्नत बालीका बारेमा जानकारी दिएको छ। कुनै एक बालीको सुरुवातदेखि त्यसलाई नकाटुन्जेलसम्म अपनाउनुपर्ने सबै प्रविधिका बारेमा किसानलाई जानकारी दिने गरिएको जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले जनाएको छ।

पाठशाला सञ्चालन भएको गाविसको वडामा २५ जना किसानलाई छनोट गरी १६ हप्तासम्म सैद्धान्तिक र प्रयोगात्मक ज्ञान दिने गरेको समेत कार्यालयले जनाएको छ। स्थानीय जातको बाली र उन्नत जातको बालीको उत्पादनमा तुलना पनि किसानहरूलाई सो पाठशालामा गराइने छ। खाद्य असुरक्षित गाविसमा खाद्य सुरक्षित बनाउनका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको कृषि विकास कार्यालयले जनाएको छ। अहिले जिल्लाका कैलपाल, हटैराज, देउलेक, कोटपेटरा र हाट गाविसमा कृषक पाठशाला सञ्चालनमा रहेका छन्।

कृषि मन्त्रालय फुटाएको विषयमा ओली र प्रचण्डको घम्साघम्सी

काठमाडौं। कृषि विकास मन्त्रालयलाई फुटाएर पशु विकास मन्त्रालय बने लगत्तै पशु सेवा अन्तर्गत काम गर्ने संघसंस्थाहरूले सरकारलाई

धन्यवाद दिँदै पशु विकास मन्त्रालयको प्रगतिको कामना त गरे। तर, मन्त्रालयको विभाजन भएर मन्त्रीहरूले पद बहाली गरेको साता दिन पनि नवित्दै पशु विकास मन्त्रालयको जिम्मेवारीका विषयमा सत्ता साभेदार एमाले र एमाओवादीका अध्यक्षद्वय केपी शर्मा ओली र पुष्पकमल दाहालबीच घम्साघम्सी परेको छ।

एमाओवादीको भागमा परेको कृषि विकास मन्त्रालयको जिम्मेवारी पाएका दाहालका अत्यन्तै निकट मन्त्री हरिवोल प्रसाद गजुरेल केही दिन अगाडि मात्र मन्त्रालय फुटाएको निहुँमा प्रधानमन्त्री ओलीलाई भेट्न पुगेका थिए। गजुरेलले मन्त्रालय फुटाएको विषयमा आफूलाई जानकारी नदिएको भन्दै रुष्ट बनेपछि ओलीले आफूलाई अध्यक्षलाई गएर भन्न सल्लाह दिएका थिए। त्यसको केही दिन पनि वित्त नपाउँदै कृषि विकास मन्त्रालय आफूले पेवा जस्तो गर्न लागेका दर्जन सल्लाहकारहरूको घेराभित्र रहेको कृषि मन्त्री गजुरेलले पार्टी अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाललाई क्रुद्ध बनाई प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीसंगको सम्बन्धलाई तुषारापात ल्याईदिएका छन्।

पशु विकास मन्त्रालय छुट्याएपछि रीसले आगो बनेका हरिवोल प्रसाद गजुरेल जसरी हुन्छ मन्त्रालय गाभ्ने लविङ्ग गरिरहेको बुझिएको छ। त्यसका लागि पशु ऐनले तोकेको र अन्तर्राष्ट्रिय नियम अनुसार पनि मौरी तथा मत्स्य विकासलाई पशु सेवा अन्तर्गत नै राखिएकाले त्यसो हुन नदिन पुष्पकमल दाहाललाई रुवाई कराई गरिएको बुझिएको छ।

पशु विकास मन्त्रालयको नाम संशोधन गरी पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास मन्त्रालय नामाकरण गर्ने अन्तिम निर्णयको तयारी हुँदा त्यसलाई रोक्न कृषि मन्त्री गजुरेलले पार्टी अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाललाई अनुरोध गरेका थिए। फलस्वरूप पुष्पकमल दाहाल र प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओली बीच यही विषयलाई लिएर घम्साघम्सी परेको थियो। मौरी र मत्स्यलाई कृषि विकास मन्त्रालयबाट अलग गरी पशु विकास मन्त्रालयमा राखिए एमाओवादी सरकारबाट अलग हुने चेतावनी दाहालले दिएपछि मौरी र मत्स्य सेवा कृषि विकास मन्त्रालयकै मातहतमा रहने भएको छ।

मत्स्य र मौरीलाई पशु विकास मन्त्रालयमा रहेको भए पशु सेवा विभाग जस्तै मत्स्य विकास विभाग स्थापनाको तयारी गरिरहेका बेला ओली र प्रचण्डको घम्साघम्सीका कारण सो निर्णय तुहिएको छ। जसले गर्दा पशु सेवामा काम गरिरहेका पशु अधिकारकर्मीहरू हतोत्साही बनेका छन्। ऐन नियमलाई समेत लत्याउँदै मौरी र मत्स्यलाई कृषि विकास मन्त्रालय भित्रै जर्जस्त रूपमा राखिएपछि यस सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरू समेत मन्त्री गजुरेलप्रति रुष्ट बनेका छन्।

कृषि उत्पादनमा हप्ताको एक घण्टा

पाल्पा। युवाहरूले सामूहिक रूपमा कृषि उत्पादन बृद्धि गर्न समुदायका लागि निःशुल्क काम थालेपछि पाल्पाको मैदानी गाविसमा फरक रौनक शुरु भएको छ। सो स्थानका युवाहरूले प्रत्येक हप्ताको एक घण्टा सामूहिक काम गर्न थालेका हुन्। आत्मनिर्भर सहकारी संस्थाको अगुवाइमा उनीहरूले हरेक हप्ताको एक घण्टा समाजका लागि सुम्पिएर कृषि, पशुपालन र मेलापातका काम गर्न थालेका छन्।

जसले समुदायका सदस्यको समेत आर्थिकरूपमा परिवर्तन आएको छ। तरकारीखेती लगाउदादेखि तरकारी खेतवारीबाट निकासी गर्दासमेत सामूहिक काममा युवाहरू जुटेका छन्।

सामूहिक रूपमा तरकारीखेती र पशुपालन गर्न थालेपछि स्थानीयवासीको आयस्रोतसमेत बढेको छ। गाउँमा सामूहिकरूपमा सहकारीको काम गरेपछि प्रतिघण्टा ३० दरले सदस्यले समेत पारिश्रमिक पाउने गरेको छ।

बन्दा, खुर्साना टमाटर, काक्रो, आलु लगायतका तरकारी बसेनि गाउँबाट निकासी हुँदा गाउँमा ठूलो मात्रामा पैसा भित्रिएको छ। प्रत्येक घरको वार्षिक लाखभन्दा बढी रकम कृषि र पशुपालनबाट आमदानी समेत हुने गरेको देखिन्छ।

समग्र कृषिमा सवैभन्दा बढी सम्भावना रहेको क्षेत्र पशुपालन नै हो

डा. केशवप्रसाद प्रेमी

महानिर्देशक
पशु सेवा विभाग

० कृषि विकास मन्त्रालयबाट पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयमा विभाजन भएको छ । तपाईं पशु सेवा विभागको महानिर्देशकका रूपमा कार्यरत हुनुहुन्छ कसरी जान्छ जस्तो लाग्छ ?

पहिलो कुरा भनेको पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयको माग धेरै पहिलेदेखि नै भएको हो । मैले पनि यही सेवामा करीव तीन दशक विताएको छु । मैले पशु चिकित्सकका रूपमा प्रवेश गर्दादेखि नै पशु सेवा क्षेत्रलाई अपार सम्भावना भएको क्षेत्रमा रूपमा देखेको छु । कृषिमा मिलाएर जाँदा यो क्षेत्रको विकास जसरी हुनु पर्ने हो त्यो हुन सकेको थिएन । मुलुकको आर्थिक बृद्धिमा पशु सेवा क्षेत्रले धेरै नै योगदान दिने भएकाले छुट्टै पशु विकास मन्त्रालयको आवश्यकता पर्दछ भन्ने कुरा धेरै वर्ष अगाडिदेखि उठ्दै आएको भएपनि त्यो मागको सम्बोधन अहिले भएको जस्तो लाग्छ । पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय स्थापना भईसकेपछि यो मन्त्रालय अन्तर्गतको पशु सेवा विभागले पशु सेवाको क्षेत्रमा जुन कार्यक्रमहरू नियमित रूपमा गरिरहेका छन् । त्यो कार्यक्रमका अलावा अन्य नयाँ कार्यक्रम किसानका घरदैलोमा कसरी पुऱ्याउन सकिन्छ । पशुपालन कै माध्यमबाट नेपालको समग्र विकासमा कसरी योगदान दिन सकिन्छ त्यो दिशा तर्फ हामीले नयाँ सोच बनाएर अगाडि बढ्दैछौं ।

० विगतमा मुलुकलाई आत्मनिर्भर

बनाउने कृषि क्षेत्र भनेको दुग्ध उत्पादन र पोल्ट्रि व्यवसाय थियो, अहिले यी दुवै पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयमा आएको छ अब कसरी लैजानु हुन्छ ? वित्तगका वर्षमा तयार भएका दस्तावेजहरूलाई केलाएर हेर्ने हो र विश्लेषण गर्ने हो भने समग्र कृषि क्षेत्रमा वै भन्दा बढी सम्भावना रहेको क्षेत्र भनेको पशुपालन क्षेत्र हो । सन् १९९५ मा दीर्घकालिन कृषि योजना बनाउदा पनि ठूला विज्ञहरूको समूहले भनेका थिए समग्र कृषि क्षेत्रमा भविष्यमा आर्थिक परिवर्तन ल्याउने क्षेत्र भनेको पशुपालन क्षेत्र नै हो । भन्ने दस्तावेज नै आएको थियो । यति हुँदा हुँदै पनि पशुपालन क्षेत्रले विकास गर्न नसक्नुको मुख्य कारण भनेको यसको संरचनागत हिसाबले जुन महत्त्व पाउनु पर्ने थियो त्यो नपाएकै कारण हो ।

० पशु सेवा क्षेत्रले किन पाउन सकेन त संरचनागत रूपमा महत्त्व ?

एउटा कृषि विकास मन्त्रालयले जुन कृषिका सवै विभागहरू वा अंगहरूलाई एकै ठाउँमा राख्ने काम भयो । जसको बृद्धिदरको सम्भावना थियो । त्यो सम्भावनाको आधारमा श्रोत र साधनको विनियोजन बढी हुनु पर्नेमा त्यो हुन सकेन । जसरी नीतिहरू बन्नु पर्ने थियो त्यो पनि बन्न सकेन तर अब हामी पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय मातहतमा आइसकेका छौं अब हामी विगतमा व्यवसायीकरण भैसकेको छ त्यो

व्यवसायलाई तीव्रता दिने छौं । विदेश जान लागेका वा विदेशबाट फर्केका युवाहरूलाई पशुपालन क्षेत्रतर्फ आकर्षण गर्ने । पशुपालन क्षेत्र मार्फत पशुजन्य उत्पादनमा हामी आत्मनिर्भर बन्ने साथै निर्यातको प्रबल सम्भावना भएको क्षेत्रलाई निर्यात गर्नका लागि विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने सोच बनाउनुका छौं ।

० तर यतिकुरा गरिरहँदा पशु सेवा अन्तर्गत नै हुनु पर्ने मत्स्य सेवा फेरि कृषिमै लगियो नि त ?

यो कुराका लागि सरकारले संरचना सुधार ल्याउदा न बुझ्नु पर्ने हुन्छ । विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ । संरचनागत सुधार भनेको एउटा आवश्यकताले गर्ने हो । अर्को कुरा विश्वव्यापी रूपमा जुन अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड छ । त्यसलाई स्वीकार गर्ने पर्दछ । नेपालको पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐनले पनि पशु भन्नाले मत्स्य र मौरालाई पनि जनाउँछ भन्ने कुरा राखेको छ । त्यसले गर्दा पशुसंग सम्बन्धित मन्त्रालय स्थापना भईसकेपछि यो स्वतः यसमा आउनु पर्ने हो । हामी ओआईडीको प्रतिनिधि सदस्य छौं त्यो प्रतिनिधि अहिले म नै भएका कारणले मैले पनि माछा र मौरालाई बारेमा त्यहाँ जानकारी गराउनु पर्ने हुन्छ । यसले गर्दा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा पशु सेवाको क्षेत्र भित्र माछा र मौरालाई पनि पशु विकास मन्त्रालय हुँदा जनु म्याण्डेट छ त्यो नै अन्तर्राष्ट्रिय नियममा थियो । तर अहिले आएर फेरि त्यसलाई कृषिमा राखिएको छ । त्यो नेपाल

सरकारको निर्णय भएकोले पनि हामी माछा र मौरालाई पशुपंक्षीमै हुनु पर्दछ भन्ने कुरामा हामी अडिग नै छौं । माछा र मौरालाई अहिले कृषिमा लिएको भएपनि त्यो पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयमै ल्याउनु पर्दछ भन्ने हाम्रो मान्यता हो ।

० केही समय पछाडि फेरि कृषिमा नै पशु पंक्षी विकास मन्त्रालय गाभियो भने तपाईंहरूको भूमिका के रहन सक्छ ?

हामी सरकार मातहतका कर्मचारी भएकाले सरकारले गरेको निर्णयलाई नै हामीले सर्वोपरी मान्नु र स्वीकार गर्नु पर्दछ । पहिले कृषि विकास मन्त्रालय थियो आज पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय अन्तर्गत रहेनु पर्दछ । यो अत्यन्तै राम्रो समयमा परेको छ । पशुसेवाकर्मी भएको नाताले भन्नु पर्दा पशु सेवाकर्मीचाहना अनुरूप नै यो भएको हो । अर्को कुरा अफ्रिकी देश, दक्षिण एशियाली देशहरूमा समेत पशु विकास मन्त्रालय छ । अमेरिकी देशहरूमा पनि पशुविकास मन्त्रालय छ । र यो पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयले पशुसेवा, पशुपालन क्षेत्रमा भएका सम्भावनालाई पहिल्याउदै पशु विकास मार्फत नै गरिवी न्यूनिकरण गर्न, किसानहरूको जिवीकोपार्जनमा सहयोग गर्ने र यसलाई व्यवसायीकरण औद्योगिकरण गर्ने क्षेत्रमा अहम् भूमिका निभाउछ । पशु विकास मन्त्रालय स्थापना हुनु

भनेको एउटा व्यक्तिको स्वार्थका लागि होइन समग्र किसानहरूमा लागि हो भन्ने कुरा सवैले बुझ्नु पनि आवश्यक छ । ० यो मन्त्रालय फेरि जोडिएर कृषि विकास मन्त्रालयमा गयो भने तपाईं जस्ता पशुसेवाकर्मीहरूले के गर्नु हुन्छ ? मेरो व्यक्तिगत विचार भन्ने हो भने यसरी छुट्टिएको मन्त्रालय फेरि गाभिन्छ भने त्यो समस्त पशुपालन गर्ने किसानहरूका लागि अत्यन्तै अप्रिया निर्णय हुन्छ । हुन त कृषि क्षेत्र भित्रको एउटा अभिन्न अंग भनेर हामी परिभाषित गछौं । पशु सेवा क्षेत्रलाई अलग्नै छुट्ट्याएर विशिष्टिकृत हिसाबले सेवा प्रवाह गर्दा किसानलाई सेवा प्रवाहमा समेत बृद्धि हुने देखिन्छ ।

अर्को कुरा किसानहरूलाई आवश्यक पर्ने चीजहरू हरेकले एउटा विशिष्टिकृत सेवा प्रवाह गर्न निकायहरूबाट उसले बढी भन्दा बढी सेवा प्राप्त गर्न सक्छ । वास्तवमा किसानहरूको जीवनमा आमूल परिवर्तन ल्याउन सम्भव छ । र पशु सेवा क्षेत्रमा पनि जुन किसिमले अहिले पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय स्थापना भएको छ । त्यो स्थापना भईसकेको मन्त्रालयले विगतका दिनहरूभन्दा आउंदा दिनहरूमा बढी अझ बढी फड्को मार्न सक्ने भएकाले अबको निर्णयमा समस्या पर्दैन भन्ने कुरामा म विश्वस्त छु ।

**भूकम्पले घर छैन !
धान सुरक्षित गर्न ठाउँ छैन**

तर पनि मलाई केही डर छैन ! किनकी
अमेरिकी प्रविधिबाट नेपालमै उत्पादित तीन लेयरको PICS मैसँग छ
सम्पूर्ण किसानहरूका लागि सुरक्षित र हावा नछिर्ने अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको व्याग

NAF Seeds Pvt.Ltd
Natole, lalitpur
Phone : 5538748 Fax :5534428
Website: www.nafseed.com